

Asia: VN/33301/2025

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturva-oikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleiset kommentit

Tampereen yliopisto pitää esityksen lähtökohtaa kannatettavana. Esityksen tavoite helpottaa työttömien työnhakijoiden mahdollisuuksia kehittää osaamistaan avoimissa korkeakouluopinnoissa sekä vähentää työttömyysetuuteen liittyvää hallinnollista taakkaa on perusteltu ja selkeyttää nykyistä sääntelytilannetta.

Lakimuutos on tärkeä viesti siitä, että työttömiä kannustetaan osaamisen kehittämiseen ja koulutustason nostamiseen osana työllistymisedellytysten parantamista. Mahdollisuus opiskella avoimia korkeakouluopintoja ilman vaikutuksia työttömyysetuuteen lisää yksilöiden taloudellista ennakoitavuutta. Vaikka vaikutusten avoimien korkeakouluopintoja suorittavien määriin arvioidaan olevan kokonaisuutena maltillisia, yksilötasolla vaikutukset voivat olla merkittäviä ja myönteisiä.

Tampereen yliopisto kiinnittää erityistä huomiota siihen, että esityksessä avoimiin korkeakouluopintoihin rajautuva soveltamisala ei huomioi erillisopinto-oikeudella suoritettavia opintoja, kuten FITech-verkoston tarjoamia opintojaksoja tai alumniopiskelu-oikeudella suoritettavia opintojaksoja.

Erillisopinto-oikeuden jättäminen sääntelyn ulkopuolelle johtaisi perusteettomaan eriarvoisuuteen sekä epäyhtenäisiin tulkintoihin eri alueiden työvoimaviranomaisissa. Tampereen yliopisto katsoo, että ehdotetussa lakimuutoksessa erillisopinto-oikeudella suoritettavat opinnot tulee rinnastaa avoimiin korkeakouluopintoihin, jotta esityksen tavoitteet yhdenvertaisuudesta, hallinnollisen taakan keventämisestä ja työllistymistä tukevan jatkuvan oppimisen edistämisestä toteutuvat.

2. Huomionne työttömyysturvalain muutoksista

Esitystä, jonka mukaan yli 25-vuotiaat työttömät työnhakijat voisivat opiskella avoimia korkeakouluopintoja rajoituksetta ilman vaikutuksia työttömyysetuuteen, voidaan pitää pääosin kannatettavana.

Tampereen yliopisto kiinnittää kuitenkin huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Ikäraja: Esitettyä 25 vuoden ikärajaa ei voida kaikilta osin pitää ongelmattomana. Ymmärrettävää on, ettei työttömyysturvaa kehitetä nuorten ensisijaiseksi opiskeluetuudeksi opintotuen kustannuksella. Samalla on kuitenkin ongelmallista, että esitys heikentää alle 25 vuotiaiden kotoutujien mahdollisuuksia suorittaa avoimia korkeakouluopintoja työttömyysetuudella. Näitä muutoksia tulisi arvioida uudelleen yhdenvertaisuuslain 9 §:n mukaisen positiivisen erityiskohtelun näkökulmasta.
- Yhdenvertaisuus ja läpinäkyvyys: Lainsäädännön tulee kohdella samansisältöisiä ja -tavoitteisia opintoja yhdenvertaisesti riippumatta opinto-oikeuden hallinnollisesta muodosta.

3. Huomionne työvoimapolveluiden järjestämisestä annetun lain muutoksista

Eriyistä lausuttavaa ei ole.

4. Huomionne esityksen vaikutuksista ja vaikutusarvioista

Esityksen vaikutusten arviointiin liittyy merkittäviä epävarmuuksia, koska avoimeen korkeakoulutukseen kohdistuu samanaikaisesti useita kehittämishankkeita ja lainsäädäntömuutoksia. Näitä ovat muun muassa:

- hallituksen puoliväliriihessä 2025 tehty linjaus tutkinnon suorittamisen mahdollistamisesta avoimien korkeakouluopintojen kautta,
- avoimen korkeakoulutuksen opintomaksujen enimmäismäärän nostaminen,
- muut meneillään olevat koulutus- ja sosiaaliturvauudistukset.

Vaikutuksia tulisi arvioida kokonaisuutena eikä yksittäisiä lakimuutoksia tarkastelemalla. Mikäli sääntelykokonaisuus muodostuu opiskelijan näkökulmasta monimutkaiseksi ja vaikeasti ennakoitavaksi, se voi heikentää uudistusten tosiasiallista vaikuttavuutta.

Yksi esityksen vaikutusarvion keskeisistä epävarmuuksista liittyy hallituksen puoliväliriihessä 2025 tekemään linjaukseen, jossa tutkinnon suorittaminen avoimilla korkeakouluopinnoilla tullaan myöhemmin mahdollistamaan. Tällä hetkellä avoimen väylän kautta siirtyy vuosittain tutkinto-opiskelijaksi noin 6 000 opiskelijaa. Määrä on nykyisin melko vähäinen, mikä rajoittaa mahdollista riskiä opintoetuksien korvautumisesta työttömyysetuudella.

5. Miten arvioitte tutkinnon suorittamista koskevan esityksen ja työttömien avoimen opiskelun helpottamisen yhteisvaikutuksia? Pidätekö todennäköisenä, että avointen korkeakouluopintojen kautta tutkinnon suorittavien osuus tulee kasvamaan merkittävästi verrattuna nykyisen avoimen väylän volyyymiin?

Tampereen yliopisto ei pidä todennäköisenä, että avointen korkeakouluopintojen kautta tutkinnon suorittavien osuus kasvaisi merkittävästi verrattuna nykyisen avoimen väylän volyyymiin, jos yliopistot säilyttävät nykyiset tutkinto-ohjelmansa ja hakeutumisen tavat.

Hallitus nosti keväällä 2024 avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksuja 15 eurosta 45 euroon yhtä opintopistettä kohden. Toistaiseksi maksuja on korotettu maltillisesti.

6. Miten arvioitte, että tutkinnon suoritusoikeus avoimien korkeakouluopintojen kautta muuttaisi opintomaksuja

Tutkinnon suoritusoikeus avoimien korkeakouluopintojen kautta tulisi väistämättä korottamaan opintomaksuja. On tärkeää, että avoin korkeakoulutus säilyy jatkossakin sellaisenaan koulutusmuotona, jossa opintomaksut ovat kohtuullisia.

Toikkanen Kati

Tampereen yliopisto - Marja Sutela, koulutusvararehtori